

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง

Format Options for Agricultural Self-Reliance

สุภาพร บางใบ

กันยายน 2555

รหัสโครงการ 2554A14503011

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง

Format Options for Agricultural Self-Reliance

สุภาพร บางใบ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สนับสนุนโดยสำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษา

และพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this research. 1. To collecting traditional knowledge related to the agricultural sector alternative to the self-reliance of farmers in Phetchabun province. 2. Agriculture to create a suitable alternative to the reliance of farmers in Phetchabun province.

The result found that 5 villages have alternative agriculture for self-reliance by using their own analysis, and the participation of all sectors such as agricultural sub-district officers, wisdom villagers, village committee including the farmers who lived in the village, and the team of researchers was conduct the modal of an alternative agriculture for self-reliance by using the investment of social, economic and environment which the skill in each type of farming, suitable environment such as climate, soil, water, agricultural knowledge and budget of famers, in a year, which found the following models are: 1. Ban Ta Miang communities have in-season rice and off-season rice, corn for feeding animal, fish and grow vegetables which keeping rice for 3 times, avoid burning of the rice and corn cobs by using the release of water in to the farm then plough for fertilizer, to join in conduct the managing of better life quality by using the local wisdom to solve or clear the toxic residues of chemicals used by eating babbler's bill leaf before and after using chemicals, the local wisdom of making bio-fertilizer to use in households and building boat to use and sold in the flood season. 2. Ban Pa Bong Tai, Ta Boa sub-district which are made in-rice season, feeding animal corn, fish and growing tamarind tree by using bio-fertilizer from beef cattle to nourish the sweet tamarind, joining the managing model of better life quality by using local wisdom of making bio-fertilizer in the household, and basketry made from bamboo. 3. Ban Rai community, Sa Diang sub-district made in-rice and off-rice season, feeding animal corn, fish, avoid burning stubble in the rice and corn by using the release of water in to the farm then plough for fertilizer, joining the managing model of better life quality by using local wisdom of making tools to catch fish 4. Na Ngua community, Na Ngua sub-district made in-rice season, tobacco plants, vegetables plants; onion, garlic, pepper, joining the managing model of better life quality by using the local wisdom to solve or clear the toxic residues of chemicals used by eating babbler's bill leaf before and after using chemicals, and local herbs in treatment, and making basketry 5. Wang Yao community, Ta Phon sub-district: made in-rice and off-rice season, corn for animal feed, beef cattle, and planting vegetables; onion,

garlic, pepper, joining the managing model of better life quality by using the local wisdom by making bio-fertilizer to use in the household, and basketry made from bamboo, and keeping rice for 3 times to reduce the cost of production, when random blood test and found that the basis for farmers to use agricultural chemicals, agricultural communities of the 5 communities that lead to the development of organic agriculture as a model of life quality for farmers. The major results of blood tests found that toxic levels of risk.

The alternative model of farmers to self-reliance in 5 communities with regard of skill in each type of farming, suitable environment such as climate, soil, water, money and knowledge of agriculture to join managing model for a better life quality by using the local wisdom that derived from their communities.

Keywords: Format Options for Agricultural Self-Reliance , Participation ,Local wisdom

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่องรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ รวมถึงบุคคลในท้องถิ่น จากหลายๆชุมชนและทุกภาคส่วน คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนชาวบ้านชุมชนทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านท่าเมียง ชุมชนบ้านป่าบงใต้ ชุมชนบ้านไร่ และชุมชนบ้านนาจั่ว ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการให้ข้อมูลด้านต่างๆ รวมถึงการจัดประชุมและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะเทคโนโลยีการเกษตรทุกท่านที่ช่วยประสานงานและอนุเคราะห์ในเรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจนทำให้แผนงานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา และทุก ๆ ท่านที่ไม่ได้กล่าวถึงที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จ สมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ทำหน้าที่ในการประสานงานจนทำให้การดำเนินโครงการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการผู้ตรวจและประเมินผลงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งช่วยทำให้แผนงานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อึ่งแผนงานวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนทุนจาก สำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุภาพร บางใบ
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อไทย	ก
บทคัดย่ออังกฤษ	ค
สารบัญเรื่อง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2
นิยามและความหมายที่เกี่ยวข้อง	2
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
ขอบเขตของโครงการวิจัย	10
นิยามศัพท์	10
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	11
บทที่ 2 เนื้อเรื่อง	12
วิธีการดำเนินการวิจัย	12
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	13
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	13
ผลการวิจัย	13
บทที่ 3 อภิปรายผลการวิจัย	21
รูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองของเกษตรกร	21
บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	22
ข้อสรุป	22
ข้อเสนอแนะ	23
บทที่ 5 ผลผลิต	24
ผลงานเชิงสาธารณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	24

สารบัญเรื่อง

หน้า

รายงานสรุปการเงิน	25
บรรณานุกรม	27
ภาคผนวก	28
ประวัติผู้รับผิดชอบแผนงานวิจัย	39

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการวิจัย : รูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง

ชื่อผู้วิจัย : นางสาวพร บางใบและคณะ

หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ปีที่ทำการวิจัย : ปี พ.ศ. 2554

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องต่อการรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2.เพื่อสร้างรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสมของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน มีรูปแบบการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้การวิเคราะห์ตนเอง และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ปราชญ์ประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน รวมถึงตัวของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และคณะผู้วิจัยวิจัย ร่วมกันการสร้างรูปแบบการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้ทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีการคำนึงถึงความถนัดในการทำเกษตรแต่ละชนิด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่นสภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ องค์กรความรู้ และทุนของเกษตรกรเอง ใน 1 ปี ซึ่งจะพบรูปแบบดังต่อไปนี้ 1.ชุมชนบ้านท่าเมียง ตำบลนายม : มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และปลูกผักสวนครัว มีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้ประมาณ 3 ครั้ง มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพดโดยใช้การปล่อยน้ำเข้านาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย มีภูมิปัญญาการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน และมีการทำเรือไว้ใช้เองและขายในฤดูน้ำหลาก 2.ชุมชนบ้านป่าบงใต้ ตำบลตะบะ : มีการทำนาปี ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และมะขามหวาน มีการใช้ปุ๋ยคอกจากโคเนื้อในการบำรุงให้มะขามมีรสหวาน 3.ชุมชนบ้านไร่ ตำบลสะเดียง มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ จับปลา มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพดโดยใช้การปล่อยน้ำเข้านาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย 4.ชุมชนบ้านนางัว ตำบลนางัว : มีการทำนาปี ปลูกยาสูบ พืชผักสวนครัว หอม กระเทียม พริก มีการใช้พืชสมุนไพรในท้องถิ่นรักษาโรค และการทำเครื่องจักสานและชุมชนที่ 5.ชุมชนบ้านวังยาว ตำบลท่าพล : มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงโคเนื้อ และปลูกผักสวนครัว หอม กระเทียม พริก มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน และการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ มีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้ประมาณ 3 ครั้ง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต

รูปแบบการทำการเกษตรเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองทั้ง 5 ชุมชน ควรมีการคำนึงถึงความถนัดในการทำการเกษตรแต่ละชนิด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ องค์กรความรู้ และทุนของเกษตรกร ควรมีการร่วมสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดมาจากในชุมชนเอง

คำสำคัญ : เกษตรกรรมทางเลือก การมีส่วนร่วม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันพบว่าอาชีพเกษตรกรรมถือว่าเป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพสำคัญที่สุดของประเทศไทย ดังคำพูดที่ว่า “เกษตรกู้ชาติ” พบว่าประชากรของไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ยังคง ประกอบอาชีพนี้อยู่ อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการทางด้านการเกษตร ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตร นอกจากใช้ในการ บริโภคเป็นส่วนใหญ่แล้วยังใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตทางอุตสาหกรรมอีกด้วย การเกษตรกรรมนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของประเทศไทยรายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรทั้งสิ้นไม่ว่าที่จำหน่ายทั้งภายในประเทศและส่งออกจำหน่ายสู่ตลาดต่างประเทศ ซึ่งเพชรบูรณ์ก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 85 ของประชากรทั้งจังหวัด มีพื้นที่ทำการเกษตร 4.67 ล้านไร่ รายได้ของประชากรในจังหวัดเพชรบูรณ์ส่วนใหญ่มาจากอาชีพเกษตรกรรมทั้งสิ้น ซึ่งรายได้ดังกล่าวสามารถช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ (สุภาพร, 2549 : 1)

ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) สรุปสาระสำคัญไว้ว่า ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) <http://www.nesdb.go.th/plan10.htm>. 18.25 น.:13/10/2009) ในปัจจุบันการพัฒนาประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายที่เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมโดยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกๆ ฝ่ายอย่างจริงจังจึงจะสามารถพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพดีขึ้นได้

ดังนั้น หากต้องการให้เกษตรกรมีทางเลือกในการทำเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสมควรนำการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องทางการเกษตรไปช่วย สิ่งเหล่านี้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกร และสามารถช่วยพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณธรรม มีคุณภาพ สามารถช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนช่วยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุล และแข่งขันในการ

ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้และสามารถช่วยในการทำการเกษตรที่ดีและเหมาะสมอย่างยั่งยืนได้ซึ่งจะสามารถส่งผลให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณธรรมและนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากบนที่มั่นคงของประเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเกษตรกรรมภายใต้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องต่อการรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อสร้างรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสมของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการวิจัย และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเทคนิคการศึกษาจะประกอบด้วย การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม การประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง รูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องต่อการรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อสร้างรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสมของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการทำงานและดำเนินงานวิจัยดังนี้

นิยามและความหมายที่เกี่ยวข้อง

ทิววรรณ สิทธิรังสรรค์(2542 : 1-23) เกษตรธรรมชาติ เป็นวิธีการทำการเกษตรที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรทุกชนิด แต่จะให้ความสำคัญของดินเป็นอันดับแรกด้วยการปรับปรุงดินให้มีพลังในการเพาะปลูกเหมือนกับดินในป่าที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดผลเสียหายน้อยต่อสภาพแวดล้อมไม่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภคสามารถให้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ เป็นระบบเกษตรที่มีความยั่งยืน ถาวรและเป็นอาชีพที่มั่นคง การปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ดี“หัวใจสำคัญของการทำเกษตรธรรมชาติอยู่ที่ดินดี” เนื่องจากพืชเจริญเติบโตขึ้นมาจากดิน อาศัยดินเป็นที่เกาะยึดของรากพืช ได้รับธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืชจากดิน และนอกจากนี้ ดินยังมีจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของพืชด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ดี มีคุณสมบัติทางเคมี ชีวภาพ และกายภาพดี ซึ่งจะส่งเสริมให้พืชเจริญเติบโตดี มีความแข็งแรง สามารถต้านทานศัตรูพืชได้ดี และให้ผลผลิตดี การปรับปรุงดินสามารถทำได้หลายทางประกอบกัน ดังนี้

1. การปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์
2. การปรับปรุงดินโดยการคลุมดิน
3. การปรับปรุงดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน

เกียรติคุณ จินตวร (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีการเกษตรต่อผลผลิตพืช และการใช้ที่ดินในภาคเกษตรของประเทศไทย 2519-2530 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่มีผลต่อผลผลิตและการใช้ที่ดินในประเทศไทย และศึกษาถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีการเกษตรในการเพิ่มผลผลิตทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่มีต่อผลผลิตและการใช้ที่ดินของพืชเกษตรสำคัญของไทย 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว (ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง) ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอ้อย ซึ่งปัจจัยการผลิตที่เป็นเทคโนโลยีทางการเกษตรคือ มูลค่างู๋เคมีเจเลียตไร่ มูลค่างู๋เคมีเจเลียตไร่ และมูลค่างู๋เคมีเจเลียตไร่ พบว่าเครื่องจักรกลการเกษตรมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตของข้าวนาปี แต่เทคโนโลยีทั้งสามชนิดไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ผลผลิตของมันสำปะหลังเลย

นิวัติ เรืองพานิช (2546 :72-88) การอนุรักษ์ดิน หมายถึงการใช้ประโยชน์จากดินอย่างชาญฉลาด โดยคำนึงถึงการป้องกันการกัดเซาะกร่อนหรือการพังทลายของดิน(erosion) เป็นสำคัญ หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ขณะเดียวกันสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินให้คงมีธาตุอาหารที่จำเป็นแก่พืชอย่างสม่ำเสมอ จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ดินก็เพื่อ

- 1.) ลดการกัดเซาะกร่อนหรือป้องกันการพังทลายของดิน
- 2.) รักษาปริมาณธาตุอาหารในดินให้คงความสมบูรณ์อยู่เสมอ
- 3.) รักษาระดับอินทรีย์วัตถุและคุณสมบัติทางฟิสิกส์ของดิน
- 4) ป้องกันการสูญเสียเนื้อดินและคุณสมบัติของดินในทุก ๆ ด้าน เพราะการกลับคืนมาซึ่งเนื้อดินหรือคุณสมบัติของดินที่ต้องสูญเสียไปนั้น ต้องใช้เวลาอันยาวนานและเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าการป้องกันโดยวิธีการอนุรักษ์เป็นอันมาก

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Appraisal : PLA)

การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Appraisal : PLA) เป็นการเก็บข้อมูลและเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน สังคม ที่ศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยและสมาชิกในชุมชนเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพของชุมชนไปพร้อมๆ กัน ซึ่งใช้ได้กับการศึกษาชุมชนเมืองและในชุมชนชนบท

การวิจัยแบบ PLA มีลักษณะวิธีการศึกษาที่เน้นการให้ความสำคัญกับข้อมูลและ ความคิดของสมาชิกชุมชน โดยการเก็บข้อมูลลักษณะการสื่อสารสองทาง (two-way communication) ในรูปแบบของการสนทนาแลกเปลี่ยน (discussion) โดยผู้วิจัยและสมาชิกชุมชนร่วมกับแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและวิเคราะห์สภาพชุมชน ร่วมกับการพูดคุยแลกเปลี่ยนจะมีทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาในรูปแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กับรูปแบบการศึกษาชุมชนแบบมี

ส่วนร่วม กล่าวได้ว่า ในรูปแบบแรกนั้นกระบวนการวิจัยยังมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way communication) และกระบวนการสื่อสารความเข้าใจก็เป็นไปในฝ่ายเดียว ขณะที่แบบหลังเน้นการสื่อสารแบบสองทางโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่มช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เป็นการซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกถึงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน การถามนอกจากจะให้อธิบายแล้ว จะต้องถามถึงเหตุผลด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้จะใช้ได้ดีกับการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่างๆ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

การศึกษาแบบ PLA มีลักษณะเด่น คือ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทุกขั้นตอนเป็นสิ่งที่ชุมชนร่วมเรียนรู้และใช้ประโยชน์ สมาชิกชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาสู่ทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งเป็นผู้ตัดสินใจและยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น กระบวนการศึกษาดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกชุมชนกับผู้วิจัยบนพื้นฐานกระบวนการสังเคราะห์ ที่มีลักษณะแลกเปลี่ยน สมาชิกชุมชนจะค่อยๆ พัฒนาศักยภาพในการศึกษาวิจัยชุมชน ตลอดจนความต้องการและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่เป็นของเขาเอง และการวิจัยแบบนี้จะนำไปสู่การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยสมาชิกชุมชนในขั้นต่อไป

การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นกระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในองค์กรหรือในชุมชน ร่วมศึกษาปัญหาโดยกระทำร่วมกับนักวิจัยผ่านกระบวนการ วิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสนอผลและอภิปรายผลการวิจัย เริ่มต้นจากคนที่อยู่กับปัญหา (Problems People) ค้นหาปัญหา ร่วมกับนักวิชาการ (กระบวนการที่คนในชุมชนไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำ มีส่วนร่วมและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย) ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่จะช่วยให้ชาวบ้านสามารถรวมตัวกันในรูปองค์กรชุมชน และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็ง ทั้งโครงสร้างและการดำเนินงานโดยอาศัยเงื่อนไขการเพิ่มศักยภาพด้วยระบบข้อมูล ทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญ ของข้อมูล เพราะจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและทำการพัฒนาต่อไปได้ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนให้ชาวบ้าน ทำวิจัยเป็น โดยการสร้างทีมวิจัยท้องถิ่นขึ้นมา แนวคิดพื้นฐานของ PAR ก็คือ ชาวบ้านเป็นผู้อยู่กับปัญหา อยู่กับข้อมูล อยู่กับความจริง เป็นผู้รู้ดี เท่ากับหรือมากกว่านักวิจัย ดังนั้นการปฏิบัติการใดๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตปัญหาการวิจัยจึงต้องเริ่มจากชาวบ้าน ไม่ใช่จากสมมติฐานของ นักวิจัยหรือนักพัฒนาฝ่ายเดียว เป็นการวิจัยที่มี

การเรียนรู้ผสมผสานระหว่างทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนักพัฒนาบวกกับความต้องการ และความรอบรู้ของชาวบ้านลักษณะเด่นของ PAR คือ เป็นการวิจัยที่เน้นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินการโครงการ/กิจกรรมเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผลโครงการ/ กิจกรรมที่กำลังดำเนินงานและที่เสร็จสิ้นลงแล้ว ในการวิจัยชนิดนี้ คำว่า **ปฏิบัติการ (action)** หมายถึง กิจกรรมที่โครงการวิจัยต้องการจะดำเนินการ อาจเป็นเรื่องพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาการเกษตร การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมอนามัย การพัฒนา ศักยภาพขององค์กรชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วการปฏิบัติการมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนคำว่า **การมีส่วนร่วม (participation)** หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์ สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่งแล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจน สิ้นสุดการวิจัย

วิธีการวิจัยแบบ PAR เป็นกระบวนการที่จะสะท้อนความเป็นจริงที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซับซ้อนโดยไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ต้องมีวิธีวิทยาที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นตาม สถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม PAR เป็นแนวทางการวิจัยที่ต่างไปจากการวิจัยเชิง วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เพราะเน้นการยอมรับหรือความเห็นพ้องร่วมกันโดยเฉพาะจากฝ่ายชาวบ้าน และหรือองค์กรชุมชน ในการวิจัยชนิดนี้ นักวิจัยจะต้องมีการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับ ชาวบ้านอยู่ตลอดเวลาและทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับ ความเห็นของชาวบ้านอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปใน ทิศทางที่ดีขึ้น ในการวิจัยแบบ PAR ชาวบ้านเป็นผู้รู้เท่าๆ กับนักวิจัยหรือนักพัฒนา เพราะปัญหา ของการวิจัยเริ่มจากชาวบ้าน ไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือนักพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว และการ กำหนดแนวทางและการเลือกแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็เป็นการกำหนด และดำเนินการร่วมกันทั้งสามฝ่าย คือ ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนาที่ต่างก็มีบทบาทเท่าเทียมกัน การวิจัยนี้จึงเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีของนักวิจัยกับเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของนักพัฒนาผนวกกับความต้องการและความรอบรู้ของชาวบ้าน สิ่งนี้เป็นรากฐานที่ สำคัญสำหรับความสำเร็จในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัย จะเป็นจุดเริ่มต้นของการ ปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะนี้ มีตัวอย่างของโครงการที่ดำเนินการได้ผลแล้วในหลาย พื้นที่ทั้งในสังคมไทยและสังคมนานาชาติ

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ระยะก่อนการทำวิจัย (Pre- Research Phase) ประกอบด้วย การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึง ชุมชน การบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน และการเผยแพร่ แนวคิด PAR แก่ชุมชน
2. ระยะการทำวิจัย (Research Phase) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน การ ฝึกอบรมทีมวิจัยท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR และกำหนดแนว

ทางแก้ไข การออกแบบการวิจัยและเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมในชุมชน

3. ระยะการจัดทำแผน (Planning Phase) ประกอบด้วย การอบรมทีมงานวางแผนท้องถิ่น การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน การแสวงหางบประมาณ และหน่วยงานที่สนับสนุน และการวางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล

4. ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase) ประกอบด้วย การกำหนด ทีมงาน ปฏิบัติงานอาสาสมัคร และการอบรมทีมงานปฏิบัติอาสาสมัคร

5. ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation Phase) ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมงานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของชุมชนเพื่อติดตามการดำเนินงานของฝ่ายปฏิบัติทุกระยะ และ เสนอผลการประเมินต่อที่ประชุมในชุมชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีแนวทางในการรักษาความสมดุลยั่งยืนของระบบนิเวศน์ ด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและปรับปรุงแบบการผลิตสินค้าและบริการที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจะเป็นพื้นฐานหลักโดยต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และสามารถเป็นพลังของการพัฒนาประเทศต่อไป (<http://www.idd.go.th/Thai-html/05022007/PDF/PDF01/008.pdf>, 16 กันยายน 2551) ซึ่งสอดคล้องกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ กล่าวใน หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 2 เรื่องสิทธิชุมชน (มาตรา 65-66) ว่าบุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ, 2550) ซึ่งชัยอนันต์ (2543) ได้กล่าวคล้ายกันว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและยังสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง คือประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ในกิจกรรมบางด้านบางระดับ โดยเฉพาะด้านที่สัมพันธ์กับชีวิตและชุมชนโดยตรงระดับท้องถิ่น โดยWilliam (อ้างถึงใน น้ำทิพย์, 2544) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติหนึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สองการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สามมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมนั้น เเผด็จ (2549: 10) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วม คือกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในการรับรู้ในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ ได้แก่ การร่วมรับทราบข้อมูลข่าวสาร ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมนำเสนอข้อมูล ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ ร่วมรับผล และร่วมติดตามประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเองและสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การมีส่วนร่วม (participation) ขององค์กรในชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของนักวิชาการ และนักทฤษฎีของแต่ละท่าน ตามความสนใจของแต่ละบุคคล คณะผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายลักษณะดังนี้

อภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ (2539: 75) กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการระดมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาชนเองนั้นเป็นแนวคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน คือ “การช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยตัวเองได้” กล่าวคือ ประชาชนจะต้องช่วยกันร่วมมือในการเป็นผู้กระทำ การพัฒนาตนเองมิใช่เป็นแต่เพียงผู้รับการพัฒนาเท่านั้นทั้งนี้เพราะผู้กระทำการพัฒนาเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงจากการพัฒนา คือพัฒนาตนเองไปด้วยนอกเหนือไปจากกระทำให้เกิดการพัฒนาอย่างกว้างขวางในชุมชนนั้น

พรทิพย์ ตั้งคนานุกุลชัย (2541: 28) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาการดำเนินการและกิจกรรมในชุมชน โดยวางแผนโครงการ ร่วมปฏิบัติงานในลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมติดตามผลงานด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม หรือชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

กรองจิต เกษจินดา (2547: 8) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ สละเวลา แรงงาน วัสดุ และอื่นๆ ในกิจกรรมการพัฒนาที่จะมีผลกระทบมาถึงตัว เพื่อแก้ไขนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น และนำไปสู่ความร่วมมือแห่งการดำรงชีวิตในสังคมเดียวกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีแนวทางในการรักษาความสมดุลยั่งยืนของระบบนิเวศน์ ด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตสินค้าและบริการที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจะเป็นพื้นฐานหลักโดยต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และสามารถเป็นพลังของการพัฒนาประเทศต่อไป (<http://www.idd.go.th/Thai-html/05022007/PDF/PDF01/008.pdf>, 16 กันยายน 2551) ซึ่งสอดคล้องกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ กล่าวใน หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 2 เรื่องสิทธิชุมชน (มาตรา 65-66) ว่าบุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ, 2550) ซึ่งชัยอนันต์ (2543) ได้กล่าวคล้ายกันว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและยังสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง คือประชาชนสามารถปกครองกันเองได้ในกิจกรรมบางด้านบางระดับ โดยเฉพาะด้านที่สัมพันธ์กับชีวิตและชุมชนโดยตรงระดับท้องถิ่น โดยWilliam (อ้างถึง

ใน น้ำทิพย์, 2544) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติหนึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สองการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สามมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมนั้น เผล็จ (2549: 10) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วม คือกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในการรับรู้ในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ ได้แก่ การร่วมรับทราบข้อมูลข่าวสาร ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมนำเสนอข้อมูล ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ ร่วมรับผล และร่วมติดตามประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเองและสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากแนวคิดในเรื่องการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของหน้าที่แต่ละบุคคลโดยมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ ตั้งแต่การร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวางแผน การตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา การดำเนินการ ตลอดจนการติดตามและการประเมินผลตามระยะเวลาหรือวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้

ความหมายของภูมิปัญญา

มีผู้รู้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้มากมาย เช่น ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ภูมิปัญญา เป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีต ประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้

ภูมิปัญญา หมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวไร่ รู้จักวิธีทำนา การไถนา การเอาควายมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยใช้ควาย รู้จักสาน กระบุง ตะกร้า นำไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม่สลายในชีวิตประจำวัน เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น ภูมิปัญญา เป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสั่งสม สืบทอด กลั่นกรอง กับมายาวนาน มีที่มาหลากหลายแต่ได้ประสบประสานกันจนเป็นเหลี่ยมกรณีที่จรัสแสงคงทนและทำทลายตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณะ

ดังนั้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม

ประเภทของภูมิปัญญา

1. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา เป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชาติ ของเผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน

2. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป นำมาใช้แก้ไขปัญหโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเอง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต หรือเป็นความรู้ของชาวบ้านที่ผ่านการปฏิบัติมาแล้วอย่างโชกโชน เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมเป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้มีพลังและสำคัญยิ่ง ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอดสร้างสรรค์การผลิตและช่วยในด้านการทำงาน เป็นโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการ มีเหตุ มีผลในตัวเอง

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดว่าวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา จัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง จึงควรมีการสืบค้นรวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

4. ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะของคนไทยที่เกิดจากการส่งเสริมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการการเลือกสรร เรียนรู้ปรุงแต่งและถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม
2. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม
5. เป็นแกนหลักหรือกระบวนการทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา
8. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
9. มีบูรณาการสูง
10. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
11. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

(เอกสารกลุ่มงานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ชุมชนในพื้นที่ได้รูปแบบการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างเหมาะสมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองให้แก่พื้นที่อื่นและทำให้เข้าใจพื้นฐานความรู้และความต้องการในการทำการเกษตรของเกษตรกรและสามารถปลูกจิตวิญญาณในการการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเองตลอดจนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองให้กับหน่วยงานต่างๆตลอดจนผู้ที่สนใจ รวมทั้งสถานศึกษาในชุมชนท้องถิ่น

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินการเฉพาะในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนางัว หมู่ 5 ตำบลนางัว บ้านปาม่วง ตำบลท่าพล บ้านไร่ หมู่ 8 ตำบลสะเดียง บ้านป่าบงใต้ หมู่ 11 ตำบลตะเบาะ และบ้านท่าเมียง หมู่ 10 ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยแบ่งขอบเขตได้ ดังนี้

ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมชุมชน เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องต่อการรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร และเพื่อสร้างรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน

ขอบเขตเชิงพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้จะดำเนินการเฉพาะในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนางัว หมู่ 5 ตำบลนางัว บ้านปาม่วง ตำบลท่าพล บ้านไร่ หมู่ 8 ตำบลสะเดียง บ้านป่าบงใต้ หมู่ 11 ตำบลตะเบาะ และบ้านท่าเมียง หมู่ 10 ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

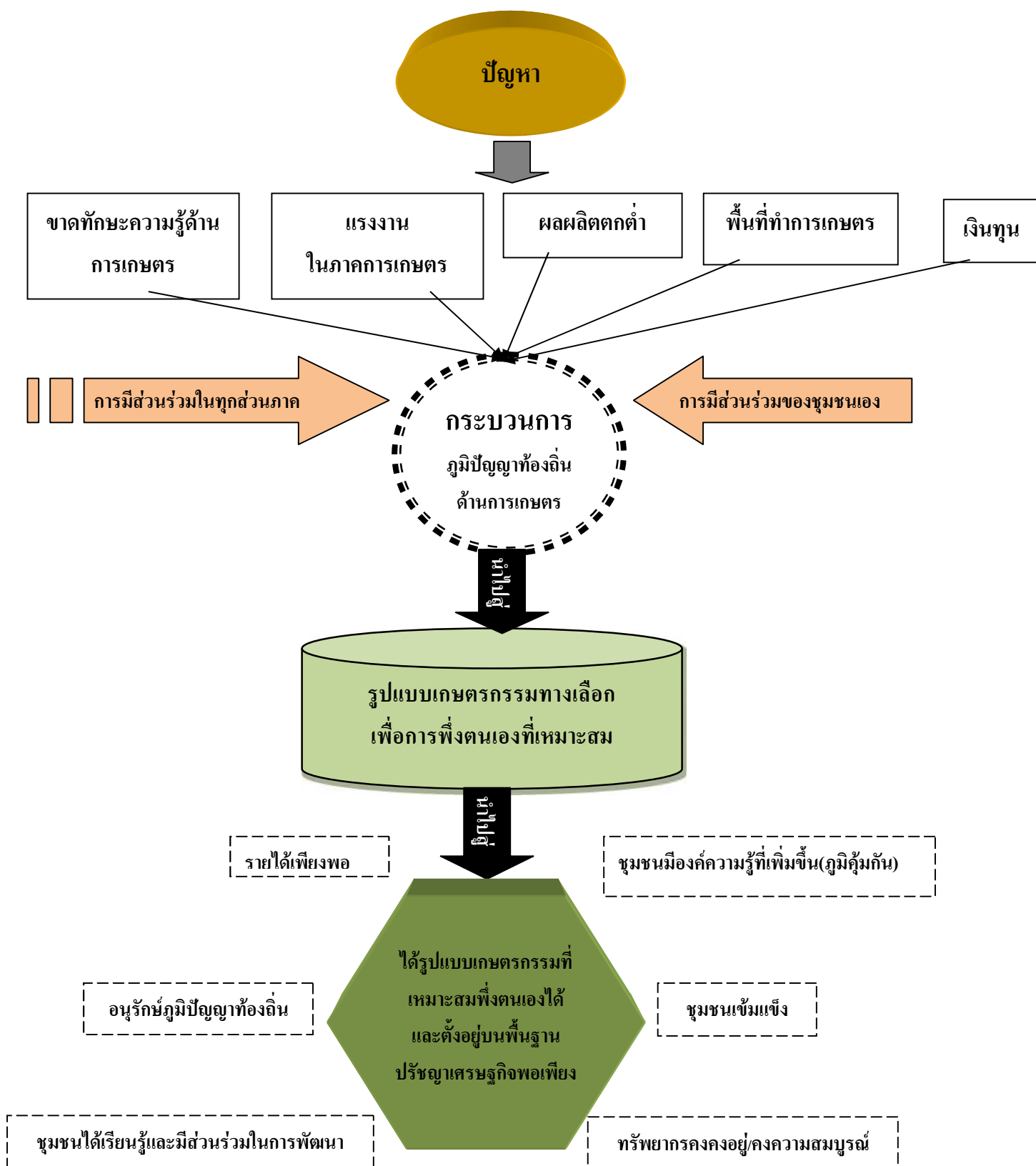
นิยามศัพท์

เกษตรกรรมทางเลือก หมายถึง การทำการเกษตรที่เกิดจากชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้เลือกที่จะปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองโดยเกิดจากความเหมาะสมกับความถนัดและมีสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยในการทำการเกษตรนั้น

การมีส่วนร่วม หมายถึง คณะผู้วิจัย และชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดรูปแบบของเกษตรกรรมทางเลือก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการทำการเกษตรของเกษตรกรในชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน ที่มีการสั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์ การเรียนรู้

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เนื้อเรื่อง

2.1 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดรูปแบบ เกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ คณะผู้วิจัยได้มีวิธีการดำเนินการและเก็บข้อมูลดังนี้

ระยะที่ 1

ขั้นเตรียมการ

1. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆของการทำเกษตรโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่ามองค้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่ชุมชน

ขั้นภูมิหลัง/ระดมสมอง

2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานข้อดีและผลที่เกิดจากการทำเกษตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่ามองค้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่เกษตรกร

3. เก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาและความต้องการด้านการจัดการเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

ระยะที่ 2

ขั้นปฏิบัติการ

อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่เพิ่มองค้ความรู้ด้านการจัดการเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจุดมุ่งหมายให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีองค้ความรู้ และนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน

ระยะที่ 3

ขั้นสรุปผล/เผยแพร่

1. สรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่เพิ่มองค้ความรู้เรื่องการจัดการเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

2. คณะผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายร่วมคัดกรองเนื้อหาและข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิจัย นำเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสังเกตการณ์โดยตรง การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตร ของชุมชนบ้านนาจั่ว หมู่ 5 ตำบลนาจั่ว บ้านวังยาว ตำบลท่าพล บ้านไร่ หมู่ 8 ตำบลสะเตียง บ้านป่าบงใต้ หมู่ 11 ตำบลตะเปาะ และบ้านท่าเมียง หมู่ 10 ตำบลนายม โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ชาวโพดอาหารสัตว์ ปลูกผักสวนครัว ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรที่ทำการเลี้ยงปลา สัตว์ ผู้นำท้องถิ่น(ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน) ผู้เฒ่าผู้แก่ หมอพื้นบ้าน พัฒนากร ราษฎรชาวบ้าน ฯลฯ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยเทคนิคการศึกษาจะประกอบด้วย และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) จากการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders Workshop)

2.2 ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองมีผลการวิจัย ดังนี้

2.2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆของการทำเกษตร

2.2.2 ข้อดีและผลที่เกิดจากการทำเกษตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.3 ปัญหาและความต้องการด้านการจัดการเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆของการทำเกษตร

การทำนา

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึก เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำนา พบว่า บ้านท่าเมียง หมู่ที่ 10 เกษตรกรมีการทำนาทั้งปี และนาปรัง แต่ครั้งก่อนที่เกษตรกรจะทำการปลูกข้าว ในที่ดินจะมีการปลูกข้าวหรือข้าวโพดอาหารสัตว์มาก่อนจะพบว่าในแปลงนามีตอซังจากข้าวหรือจากข้าวโพดอาหารสัตว์ที่เก็บเกี่ยวไปแล้วยังคงเหลือตอซังทิ้งไว้ เกษตรกรมีการปฏิบัติกับตอซังข้าวและข้าวโพดโดยรูปแบบใน

อดีตจะใช้วิธีการจุดไฟเผาต่อซัง แต่ผลกระทบจะก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศเป็นพิษ หนาดินแข็งกระด้าง วัฏจักรของสิ่งมีชีวิตเสียไป อาทิ แมลงที่มีประโยชน์อาจถูกทำลายไปพร้อมปัจจุบันเกษตรกรได้รับความรู้จากหน่วยงานหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นเกษตรตำบล คณะผู้วิจัย ตลอดจนนักวิชาการเข้ามาให้ความรู้ในชุมชน เกษตรกรได้เปลี่ยนมาเป็นการปล่อยน้ำเข้านาข้าวหรือแปลงข้าวโพดที่เก็บเกี่ยวแล้วยังคงเหลือต่อซังอยู่ ปฏิบัติโดยการปล่อยน้ำเข้าและซังอยู่ในแปลงประมาณ 1-2 สัปดาห์ จากนั้นสังเกตจากต่อซังจะเน่าเปื่อยผุพัง เกษตรกรจึงทำการไถกลบต่อซังดังกล่าวให้เป็นปุ๋ย ซึ่งกลุ่มระบบงานวิจัย กองแผนงาน กองแผนงาน ร่วมกับกลุ่มวิจัยและพัฒนาอินทรีย์วัตถุเพื่อการเกษตรสำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดินกล่าวว่า ต่อซังข้าวหรือฟางข้าวเป็นวัสดุที่ย่อยสลายง่าย มีค่าอัตราส่วนคาร์บอนต่อไนโตรเจนเฉลี่ย 99:1 มีปริมาณธาตุอาหารหลักของพืชได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียมเฉลี่ย 0.51 0.14 และ 1.55 เปอร์เซ็นต์ มีปริมาณธาตุอาหารรองของพืชได้แก่ แคลเซียม แมกนีเซียม และซัลเฟอร์เฉลี่ย 0.47 0.25 และ 0.17 เปอร์เซ็นต์

ประโยชน์จากการไถกลบต่อซังข้าว

1. ปรับปรุงสมบัติทางกายภาพของดิน

1.1 ทำให้ดินโปร่ง ร่วนซุย ง่ายต่อการเตรียมดิน การปักดำกล้า และทำให้ระบบรากพืชสามารถแพร่กระจายในดินได้มากขึ้น

1.2 การระบายอากาศของดินเพิ่มมากขึ้น

1.3 เพิ่มการซึมผ่านของน้ำ และการอุ้มน้ำของดินให้ดีขึ้น

2. ปรับปรุงสมบัติทางเคมีของดิน

2.1 เป็นการเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดินโดยตรง ถึงแม้ปริมาณธาตุอาหารจะไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับปุ๋ยเคมี แต่จะมีธาตุอาหารครบถ้วนตามที่พืชต้องการทั้งธาตุอาหารหลัก (ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม) ธาตุอาหารรอง (แคลเซียม แมกนีเซียม และกำมะถัน) และจุลธาตุ (เหล็ก แมงกานีส ทองแดง สังกะสี โบรอน โมลิบดีนัม และคลอรีน) และจะค่อยๆปลดปล่อยให้เป็นประโยชน์ต่อพืชในระยะยาว

2.2 ช่วยดูดซับธาตุอาหารจากการใส่ปุ๋ยเคมีไม่ให้สูญเสียไปจากดินซึ่งพืชสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี

2.3 ช่วยเพิ่มความต้านทานการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดเป็นด่างของดิน ทำให้การเปลี่ยนแปลงไม่รวดเร็วจนเป็นอันตรายต่อพืช

2.4 ช่วยลดความเป็นพิษของเหล็กและแมงกานีสในดิน

2.5 ช่วยลดความเป็นพิษจากดินเค็ม

3. ปรับปรุงสมบัติทางชีวภาพของดิน

3.1 อินทรีย์วัตถุเป็นแหล่งอาหารและแหล่งพลังงานของจุลินทรีย์ดินมีผลทำให้ปริมาณและกิจกรรมของจุลินทรีย์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงธาตุอาหารในดินให้อยู่ในรูปที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

3.2 การเพิ่มปริมาณหรือจำนวนของจุลินทรีย์ดินมีผลช่วยลดปริมาณเชื้อสาเหตุโรคพืชบางชนิดในดินลดน้อยลง

การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึก กับชุมชนบ้านท่าเมียง หมู่ที่ 10 ตำบลนายม พบว่าด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ เกษตรกรมีการใช้เมล็ดพันธุ์ตามร้านค้าหรือ ธกส.ได้แนะนำ ตัวอย่างเช่นการใช้พันธุ์ 999 ,888 และ 919 ในการไถเพื่อเตรียมแปลงปลูกเกษตรกรจะมีการไถ 2 ครั้ง ได้แก่ ไถตะ และไถแปร ซึ่งในการเตรียมดินดังกล่าวพบว่าเกษตรกรมีการใช้เครื่องหยอดเมล็ดแทนการใช้แรงงานคนหยอดแทนซึ่งในการใช้เครื่องดังกล่าวสามารถหยอดปุ๋ยรองกันหลุมได้พร้อมไปทีเดียว หลังจากนั้นเกษตรกรจะใช้เครื่องฉีดยาคลุมหญ้า จะมีเพียงบางรายที่จะใช้เครื่องพ่นยาแบบสะพายหลังในการฉีดยาคลุมหญ้าดังกล่าว ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวโพดเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการใช้แรงงานคนอยู่โดยส่วนใหญ่มักนิยมจ้างแรงงานภายในหมู่บ้านอยู่ โดยจะมีค่าแรงในการจ้างเก็บ โดยคิดเป็นหักฝักข้าวโพดโดยแกะเปลือกคิดกระสอบละ 35 บาท ชุมชน เมื่อเก็บฝักข้าวโพดแล้วเกษตรกรจะปล่อยน้ำเข้าแปลงข้าวโพดที่เก็บเกี่ยวแล้วยังคงเหลือตอซังอยู่ ภูมิปัญญาดังกล่าวปฏิบัติโดยการปล่อยน้ำเข้าและซังอยู่ในแปลงประมาณ 1-2 สัปดาห์ จากนั้นสังเกตจากตอซังจะเน่าเปื่อยผุพังเกษตรกรจึงทำการไถกลบตอซังดังกล่าวให้เป็นปุ๋ย ซึ่งปฏิบัติเช่นเดียวกับการทำนา

การปลูกมะขามหวาน

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึก กับชุมชนบ้านท่าเมียง หมู่ที่ 10 ตำบลนายม พบว่าเกษตรกรจะใช้มีพันธุ์ที่ปลูกอยู่เดิมคือ สีทอง และสีชมพู เนื่องจากมีการปลูกอยู่ก่อนแล้ว เกษตรกรมีการบำรุงดูแลรักษาโดยใช้เทคโนโลยีด้านเครื่องพ่นยาในการรักษาโรคหนอนคืบของมะขามหวาน ด้านการใส่ปุ๋ย พบว่าเกษตรกรมีการให้ปุ๋ยทั้งทางโคนต้นและทางใบ ในการเก็บเกี่ยว ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกมะขามหวานมีจำนวนไม่มากนักเพราะเนื่องจากปัจจุบันมะขามหวานมีราคาค่อนข้างต่ำ และต้องใช้ความละเอียดในการบำรุงดูแลรักษาและปัจจุบันเกษตรกรผู้ที่ทำสวนมะขามเริ่มโค่นต้นมะขามหวานทิ้งเพื่อปลูกพืชชนิดอื่นแทน เนื่องจากมะขามหวานมีอายุที่มากประกอบกับต้นทุนในการบำรุงรักษาเพิ่มเติมเกษตรกรบางรายยังคงอนุรักษ์สวนมะขามไว้เนื่องจากมีแนวคิดในเรื่องสัญลักษณ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์คือมะขามหวาน เกษตรกรกลุ่มดังกล่าวมีการใช้ภูมิปัญญาอย่างง่ายได้แก่การทำสาวเป็นการใช้การปรับแต่งกิ่งของต้นมะขามหวานออกเพื่อในหน้าแล้งหลังการเก็บเกี่ยว

การต่อเรือจากถังพลาสติกด้วยมือ

พบว่าชุมชนบ้านท่าเมียง หมู่ที่ 10 ตำบลนายม ซึ่งในชุมชนแห่งนี้มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านดังนั้นอาชีพที่เพิ่มรายได้ให้กับชุมชนแห่งนี้ได้แก่การจับปลาซึ่งในฤดูน้ำหลากหรือฝนตกชุกจะพบว่ามีส่วนหนึ่งของหมู่บ้านเกิดน้ำท่วมจึงมีอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีคุณลุงสมาน ศิริโชติ หรือลุงเปี้ย อยู่บ้านเลขที่ 46 หมู่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม เป็นเจ้าของภูมิปัญญาการต่อเรือจากถังพลาสติกด้วยมือ ซึ่งคุณลุงเปี้ยได้รับความรู้มาตั้งแต่สมัยเด็กซึ่งมีพ่อเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าว โดยขณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึกและมีการถอดบทเรียนวิธีการต่อเรือพลาสติกโดยใช้ภาพถ่ายถ่ายภาพขั้นตอนของการทำพร้อมกับตั้งคำถามเชิงลึกจากการสัมภาษณ์พบว่าลุงเปี้ยมีประสบการณ์ในการต่อเรือมา 20 ปี ในอดีตลุงเปี้ยมีการต่อเรือด้วยไม้ ซึ่งชนิดของไม้ที่ใช้ในการทำเรือคือ ไม้ยาง ไม้สัก ปัจจุบันไม้ทั้ง สองชนิดหาได้ยากและมีราคาค่อนข้างสูง ปัจจุบันมีการประยุกต์นำไม้จากการรื้อถอนบ้าน (ไม้ฟาบาน) และถังพลาสติกสีฟ้า ซึ่งราคาของถังอยู่ที่หากขนาดใหญ่ประมาณ 200 ลิตร จะมีราคาอยู่ที่ ใบละ 650-1,000 บาทมาใช้แทน หากเป็นไม้สักจะใช้ไม้หน้า 5 ยาว 12 คอกหนา 1 นิ้ว (ต้นสักอยู่ที่ราคา 1,000 บาท) อุปกรณ์ส่วนใหญ่จะดัดแปลงจากสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ น็อต แทนตะปู เหล็กแผ่น เหล็กฉาก ใช้สิริโคนอุดรูรั่ว ซึ่งขนาดของเรือเล็กที่นั่งได้ 2 คน จะมีขนาด 1.20 เมตร × 12 คอก(ยาว5.60 เมตร) เมื่อทำเสร็จแล้วสามารถนำไปติดเครื่องยนต์ได้ เรือลำเล็กขนาด 2 ที่นั่งติดเครื่องยนต์ขนาด 3 แรงม้า ถ้าเรือลำขนาดใหญ่ขนาด 5 ที่นั่งสามารถติดเครื่องยนต์ขนาด 5 แรงม้า เรือลำเล็กสามารถขายได้ลำละ 5,000 บาท เรือลำใหญ่สามารถขายได้ลำละ 9,000-10,000 บาท

การทำน้ำหมักสมุนไพรพื้นบ้าน

ขณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กับชุมชนบ้านท่าเมียง หมู่ที่ 10 ตำบลนายม โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึก พบว่า เกษตรกรในชุมชนมีการนำพืชผักสวนครัวภายในรั้วบ้านนำมาหมักเพื่อใช้ในการทำการเกษตรปลูกผักผลไม้ในครัวเรือน มีป่าเรียม จันทเพ็ง เป็นผู้ใช้ภูมิปัญญาดังกล่าวตลอด สูตรดังกล่าวไม่มีการใช้สูตรในการหมักเฉพาะ ซึ่งตัวอย่างของชนิดของพืชที่ใช้เป็นส่วนผสมขึ้นอยู่กับฤดูกาลของผลผลิตนั้น ๆ อาทิ ตะไคร้หอม ลูกมะกูด มะละกอสุก ดอกดาวเรือง เฟืองฟ้า ขมิ้นชัน หน่อไม้บง ฝรั่ง ใบสะเดา บอระเพ็ด เหล้าขาว หัวน้ำส้มสายชู ยูเรีย หมักรวมกัน สมุนไพรท้องถิ่นประมาณ 3 ส่วน น้ำเปล่า 3 ส่วน และน้ำตาลประมาณ 1 ส่วน หมักทิ้งไว้ประมาณ 1 เดือนขึ้นไป แล้วสามารถเริ่มใช้ได้ เดิมเชื่อด้วยน้ำตาลได้และสามารถใช้ได้ต่อไป

ซึ่งบ้านวังยาว หมู่ที่ 1 ตำบลท่าพล อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ พบว่า มีคุณลุงสมพงศ์ ศรีนวม อยู่บ้านเลขที่ 208/3 ได้มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพสูตร

ที่ 1 จากผักพื้นบ้านโดยใช้สารเร่งพด.6 และสูตรที่ 2 จากสับประรดที่หาได้จากตลาดโดยใช้สารเร่งพด.2 ใช้เองในครัวเรือน และคณะผู้วิจัยยังพบว่า นายสำเภา ชมชื่น อยู่บ้านเลขที่ 116/1 มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองในครัวเรือนและในแปลงเกษตรของตนเอง อีกทั้งยังมีความสามารถสานแหใช้เองและไว้ขายคนในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้ยังพบภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการตีมีด คือนายมนัส สีดี และนายหล่อ กาทองทุ่ง

การทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ในการจับปลา

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กับชุมชนบ้านนางัว หมู่ที่ 5 ตำบลนาจัว โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึก พบว่า นายอัม จินคงอยู่บ้านเลขที่ 81/2 นายมา โตทับ อยู่บ้านเลขที่ 55/2 คุณลุง มา รักพู อยู่บ้านเลขที่ 31/2 หมู่ที่ 5 ตำบลนาจัว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในหมู่บ้านนางัวนี้มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเป็นการสร้างรายได้หลังจากว่างจากการทำการเกษตร คือการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ ทำมาจาก ไม้ไผ่บง โดยมีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 15 คน มีประธานกลุ่ม ชื่อคุณตาดี พรหมสวย รองประธาน คุณตามา รักภู คุณตาดีม คุณตาซัซวาล มยุคำ โดยตั้งเป็น"ชมรมจักสานบ้านนางัว" สถานที่ ณ วัดโพธิ์สว่าง ชมรมศูนย์ผู้สูงอายุ ผู้ดูแล พระอาจารย์พัชรกิจ (เจ้าอาวาสตุ้ย) จัดงานทุกวัน ที่ 20 ของทุกเดือนเดือนสิงหาคมของทุกปี ปัจจุบันพบว่าหมู่บ้านนี้มีการประยุกต์เครื่องจักสานที่อดีตต้องผลิตเพื่อขายตามฤดูกาลเท่านั้น เช่น ลอบ ข้อง ไท่ ต้องผลิตในช่วงฤดูจับปลา แต่ปัจจุบันมีการประยุกต์และพัฒนานำเครื่องจักสานดังกล่าวมาปรับปรุงให้มีขนาดเล็กลงและสามารถผลิตเพื่อจำหน่ายใช้เป็นเครื่องรางของขลังและเป็นสิริมงคลของทุกบ้านไม่ว่าจะเป็นบ้านที่ใช้เป็นที่พักอาศัย ร้านค้าต่างๆ ตลอดจนอาคารพาณิชย์ และอาจพบเห็นโดยทั่วไปในบริเวณหน้ารถยนต์ เพื่อเสริมสิริมงคลให้กับเจ้าของบ้านและร้านค้าและเจ้าของรถยนต์ อาทิ ในอดีต ลอบ ไท่ ข้อง ดักปลา จะมีขนาดใหญ่ ใช้ประโยชน์ในการดักจับปลา และสัตว์น้ำทั่วไป ราคาจะอยู่ที่ 300-400 บาท แต่ปัจจุบันได้ปรับขนาดจนเล็กลงไว้ใช้แขวนไว้บริเวณด้านหลังคาหน้าบ้าน หรือในรถยนต์ สามารถเพิ่มมูลค่าได้ราคาตัวเล็กตัวละ 70-100 บาท หากเป็นลอบหรือไท่ขนาดใหญ่ผู้ซื้อจะซื้อไปเป็นเครื่องรางตามร้านค้าหรือโรงแรม รีสอร์ทต่างๆ ราคาจะอยู่ที่ตัวละ 1,000 บาท

การทำกระติบข้าวเหนียว

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กับชุมชนบ้านวังยาว หมู่ที่ 1 ตำบลท่าพล อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึก และจากการสังเกตตามสภาพจริง พบว่า คุณยายน้อย วงศ์ศิริ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทำกระติบข้าวเหนียว ในการเลือกไม้ไผ่ จะเลือกไม้ที่มีข้อปล้องยาวและตรง มีผิวเรียบเป็นมันนำมาตัดข้อปล้องทางหัวและท้ายออก โดยใช้เลื่อยตัดรอบไม้ไผ่เพื่อป้องกันผิวไม้ผุ ขนาดของปล้องไม้ไผ่หนึ่ง ควรมีความยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร จากนั้นจึงใช้มีดโต้ผ่าออกเป็นชิ้นๆ แล้วใช้มีดตอกจักเป็นดอกขุดเปลือกสีเขียว

ของมันนอกและตากแดดเพื่อเก็บรักษาเอาไว้ก่อนจะทำงานสาน หรืออาจใช้เครื่องมือที่เรียกว่า กบจักตอกในการเหลาแทนก็ได้ ความหนาของตอกอยู่ที่ผู้จักตอกจะนำไปไสไว้ช่วงไหนของ กบหากช่วงบนสุดจะทำให้ได้เส้นตอกมีความหนาที่สุด หากต้องการตอกบางลงให้ขยับลงมา ด้านล่างของใบกบ จากการสัมภาษณ์คุณยายน้อยจะมีการอนุรักษ์ลายกระดิกข้าวเหนียวจาก การสานไม้ไผ่หลายลาย อาทิ ลายอำยีน หรือลายกระแต จะมีลักษณะการสานตอกแบบไขว้ ทั้งนี้ลายกระดิก ซึ่งจะขึ้นอยู่กับการต้องการของคนที่สานว่าต้องการใช้ลายอะไร เพราะแต่ละลายจะขึ้นต่างกัน ลายกระดิกที่นิยมสาน คือ ลายข้างกระแตสองยีนและสามยีน การขึ้นลาย สองยีน จะยกตอก 2 เส้นแล้วทั้ง 2 เส้น และเมื่อขึ้นลายไปได้ประมาณครึ่งหนึ่งของความยาว ของตอกแล้ว ก็จะสานต่อด้วยลายสามยีนหรือลายคูป จากนั้นจึงสานด้วยลายสองยีนอีกครั้ง เพื่อความแข็งแรงของกระดิกข้าว จากนั้นจึงมัดวนเก็บชายตอกด้วยการพับครึ่งเข้าไปข้างในทั้ง สองข้างและบีบเพื่อตอกแต่งให้สวยงาม ฝากกระดิกข้าวนั้นจะสานเช่นเดียวกับตัวกระดิกเพียงแต่ ให้ใหญ่กว่าเพื่อสวมครอบปิดเปิดได้ กระดิกข้าวที่สานเสร็จแล้วไม่ควรเก็บไว้ในที่ชื้น เพราะจะทำให้ขึ้นราได้ง่ายและมีมอดเจาะ และควรเก็บไว้ในที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ลายตะแหลวฮ้อ จะเป็นลายที่ใช้ทำฝากกระดิก เทคนิคหากไม่ต้องการให้ไม้ขึ้นราให้เลือกไม้ไผ่ที่แก่

การทำตอกไม้จันทน์จากเปลือกข้าวโพด

คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กับชุมชนบ้านวังยาว หมู่ที่ 1 ตำบลท่าพล อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ โดยทำการตั้งคำถามเชิงลึก พบว่า นางมา สุกุลวงศ์ ได้ทำ การเกษตรคือปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เมื่อเก็บเกี่ยวฝักข้าวโพดเรียบร้อยแล้วจะนำเปลือก ข้าวโพดที่ตากแห้งแล้วมาทำตอกไม้จันทน์ โดยได้รับความรู้จากพัฒนาชุมชน และได้รวมกลุ่ม กันขอกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มาเป็นทุนและนำขายแก่คนในชุมชนหรือส่ง ร้านค้า

การปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยคอกจากสัตว์

มาปรับปรุงดินแต่เนื่องจากปัจจุบันการหามูลสัตว์นั้นหาได้ยากจึงไม่ค่อยมีเกษตรกรใช้ ปุ๋ยคอกในการปรับปรุงดินมากนักส่วนใหญ่จะนิยมใช้ปุ๋ยเคมีแทนเนื่องจากการประหยัดเวลา อีกทั้งต้องรีบเร่งให้มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตให้ทันต่อฤดูกาลของผลผลิตนั้นๆ แต่มีเกษตรกรบาง รายคือ นายคงศักดิ์ ตัวสาร บ้านป่าบงใต้ หมู่ที่ 11 ตำบลตะเภาะ ที่มีการใช้เศษฟางข้าวทำปุ๋ย หมักไว้บำรุงดินในนาของตนเอง และใช้ของเสียที่ขับถ่ายจากสมาชิกในครัวเรือนแทนการใช้ปุ๋ย เพื่อลดพืชผักสวนครัวของตนเอง เช่นการใช้รดต้นหอม-ผักชี

ข้อดีและผลที่เกิดจากการทำเกษตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะผู้วิจัย นักวิชาการและชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพและวิเคราะห์ข้อดีและผลที่เกิด การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถทำให้

ความรู้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันได้ คือ การอนุรักษ์ เป็นการบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้เช่น ประเพณีต่าง ๆ หัตถกรรม และคุณค่าหรือการปฏิบัติตนเพื่อความสัมพันธ์อันดีกับคนและสิ่งแวดล้อม เป็นการฟื้นฟู เป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่ดีงามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิก ให้กลับมาเป็นประโยชน์ เช่นการรื้อฟื้นดนตรีไทย และเป็นการประยุกต์ เป็นการปรับหรือการผสมผสาน ความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ เช่น การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาล ประสานกับการรักษาสมัยใหม่ ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้าน เหล่านี้ล้วนแต่เป็น ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลปัญหาและความต้องการด้านการจัดการเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

พบปัญหาคือเกษตรกรยึดติดกับรายได้อย่างเดียวจึงไม่คำนึงถึงคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรต้องเข้าใจความหมายของเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง เกษตรกรควรเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สร้างวิถีการบริโภคให้สอดคล้องกับวิถีการผลิตเพื่อว่าเกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ นี่คือหัวใจสำคัญที่ต้องก้าวไปให้ถึงคณะผู้วิจัย นักวิชาการและชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ก่อให้เกิดแนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์พบว่า ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม(ม.ป.ป.: 22) กล่าวว่า การบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนจากการเกษตรแผนใหม่ที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุดโดยการพัฒนาเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้ธาตุอาหารพืชและป้องกันกำจัดสิ่งมีชีวิตอื่นที่อาจมีผลในการทำให้พืชที่ปลูกมีผลผลิตลดลงแนวคิดเช่นนี้เป็นแนวคิดแบบแยกส่วน เพราะแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานการมองว่าการเพาะปลูกไม่ได้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศดังนั้นการเลือกชนิดและวิธีการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มุ่งเฉพาะแต่การประเมินประสิทธิผลต่อพืชหลักที่ปลูก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตรหรือนิเวศการเกษตร สำหรับเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม ทั้งนี้เพราะแนวทางเกษตรอินทรีย์อาศัยกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่นเกษตรอินทรีย์มุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชน

เกษตรกรรม วิธีการผลิตของเกษตรอินทรีย์เป็นวิธีการผลิตที่เกษตรกรต้องอ่อนน้อมและเรียนรู้ในการดัดแปลงการผลิตของตนให้เข้ากับวิถีธรรมชาติ อาศัยกลไกธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร ดังนั้น วิธีการผลิตเกษตรอินทรีย์จึงเป็นวิถีแห่งการเคารพและฟังฟังธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรพื้นบ้านของสังคมไทยแต่ในขณะเดียวกัน เกษตรอินทรีย์ก็ไม่ได้ปฏิเสธการผลิตเพื่อการค้าเพราะตระหนักว่าครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาการจำหน่ายผลผลิตเพื่อเป็นรายได้ในการดำรงชีพ ขบวนการเกษตรอินทรีย์พยายามส่งเสริมการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระหว่างประเทศ โดยการตลาดท้องถิ่นอาจมีรูปแบบที่หลากหลายตามแต่เงื่อนไขทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น สิ่งที่กำลังมาแล้วข้างต้นจึงเป็นปัญหาและความต้องการด้านการจัดการเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

บทที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย

ผลของงานวิจัยครั้งนี้มีการใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายวิธีและมีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์คือรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องต่อการรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร และสร้างรูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองที่เหมาะสมของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์

รูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ทั้ง 5 ชุมชน มีดังนี้

บ้านท่าเมียง หมู่ที่ 10 ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ชุมชนบ้านท่าเมียง ตำบลนายม : มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และปลูกผักสวนครัว มีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้ประมาณ 3 ครั้ง มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพดโดยใช้การปล่อยน้ำเข้านาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย

บ้านนาจั่ว หมู่ 5 ต.นาจั่ว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ชุมชนบ้านนาจั่ว ตำบลนาจั่ว : มีการทำนาปี ปลูกยาสูบ พืชผักสวนครัว หอม กระเทียม พริก

บ้านวังยาว ตำบลท่าพล หมู่ที่ 1 ต.ท่าพล อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ชุมชนบ้านวังยาว ตำบลท่าพล มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงโคเนื้อ และปลูกผักสวนครัว หอม กระเทียม พริก

บ้านไร่ หมู่ 8 ตำบลสะเตียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ชุมชนบ้านไร่ ตำบลสะเตียง มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ จัปปลา มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพดโดยใช้การปล่อยน้ำเข้านาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย

บ้านป่าบงใต้ หมู่ที่ 11 บ้านป่าบงใต้ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ชุมชนบ้านป่าบงใต้ ตำบลตะแบะ : มีการทำนาปี ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และมะขามหวาน มีการใช้ปุ๋ยคอกจากโคเนื้อในการบำรุงให้มะขามมีรสหวาน

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุป

เกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน มีรูปแบบการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้การวิเคราะห์ตนเอง และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ปราชญ์ประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน รวมถึงตัวของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และคณะผู้วิจัยวิจัย ร่วมกันการสร้างรูปแบบการทำเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้ทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีการคำนึงถึงความถนัดในการทำเกษตรแต่ละชนิด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ องค์ความรู้ และทุนของเกษตรกรเอง ใน 1 ปี ซึ่งจะพบรูปแบบดังต่อไปนี้ 1.ชุมชนบ้านท่าเมียง ตำบลนายม : มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และปลูกผักสวนครัว มีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้ประมาณ 3 ครั้ง มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพดโดยใช้การปล่อยน้ำเข้านาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการแก้หรือล้างสารพิษตกค้างจากการใช้สารเคมี โดยมีการกินรางจืดก่อนและหลังใช้สารเคมี มีภูมิปัญญาการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน และมีการทำเรือไว้ใช้เองและขายในฤดูน้ำหลาก 2.ชุมชนบ้านป่าบงใต้ ตำบลตะบะ : มีการทำนาปี ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงปลา และมะขามหวาน มีการใช้ปุ๋ยคอกจากโคเนื้อในการบำรุงให้มะขามมีรสหวาน มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน และการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ 3.ชุมชนบ้านไร่ ตำบลสะเดียง มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ จับปลา มีการงดการเผาตอซังข้าวและข้าวโพดโดยใช้การปล่อยน้ำเข้านาทิ้งไว้และทำการไถกลบเป็นปุ๋ย มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการทำเครื่องมือจับปลา 4.ชุมชนบ้านนางัว ตำบลนางัว : มีการทำนาปี ปลูกยาสูบ พืชผักสวนครัว หอม กระเทียม พริก มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการแก้หรือล้างสารพิษตกค้างจากการใช้สารเคมี โดยมีการกินรางจืดก่อนและหลังใช้สารเคมี มีการใช้พืชสมุนไพรในท้องถิ่นรักษาโรค และการทำเครื่องจักสานและชุมชนที่ 5.ชุมชนบ้านวังยาว ตำบลท่าพล : มีการทำนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ เลี้ยงโคเนื้อ และปลูกผักสวนครัว หอม กระเทียม พริก มีการร่วมกันสร้างรูปแบบการ

จัดการคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน และการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ มีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้ประมาณ 3 ครั้ง

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการทำการเกษตรเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองทั้ง 5 ชุมชน ควรมีการคำนึงถึงความถนัดในการทำการเกษตรแต่ละชนิด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น สภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ องค์กรความรู้ และทุนของเกษตรกร

บทที่ 5
ผลผลิต
(Output)

ผลงานเชิงสาธารณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. เรื่องการต่อเรือพลาสติก โดยใช้ช่วยเหลือนุคคลที่เกิดน้ำท่วมในพื้นที่ในตัวเมือง
เพชรบูรณ์ และในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์เมื่อเดือน กันยายน 2554

2. การประยุกต์งานจักสานจากไม้ไผ่เพื่อเพิ่มมูลค่า

ซึ่งได้นำไปเผยแพร่วิธีการหรือขั้นตอนในการผลิตเรือพลาสติกด้วยมือ ในงานการนำเสนอ
งานวิจัยแห่งชาติเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ หัวข้อ เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงประยุกต์
จังหวัดเพชรบูรณ์ ณ ห้องLotus 15 ชั้น 22 เวลา 13.00-16.30 น.ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชัน
เซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพฯ ณ โรงแรมเซนทาราแกรนด์ กทม.

บรรณานุกรม

- กรองจิต เกษจินดา. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ ฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกียรติคุณ จินตวร. 2533. ผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีการเกษตรต่อผลผลิตพืชและการใช้
ที่ดินในภาคการเกษตรของประเทศไทย 2519-2530. กรุงเทพฯ ฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จันกานต์ ปราสัยงาม. 2547. การใช้เทคโนโลยีการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสดของเกษตรกร
ตำบลเป็นสุข อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ ฯ: ห้องสมุดกรมส่งเสริมการเกษตร.
- ทิพวรรณ สิทธิรังสรรค์. 2542. ปุ๋ยหมัก ดินหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ : เพื่อการปรับปรุงดินโดยวิธี
เกษตรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นิวัติ เรืองพานิช. 2546. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ภาควิชาชีววิทยาป่า
ไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรทิพย์ ตั้งคณานุรักษ์. 2541. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าอย่าง
ยั่งยืน : กรณีศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านน้ำหრა อำเภอดงกษาลง จังหวัดสตูล.
กรุงเทพฯ ฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มาริสา โกเศยะโยธิน. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพด้วยวิธีเกษตร
ธรรมชาติและจัดการธุรกิจชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้าน
บริเวณโครงการทับทิมสยาม 02. กรุงเทพฯ ฯ : กรมวิชาการ, 2542.
- วลัยพร เกียรติทับผิว. 2548. สภาพการผลิตผักอินทรีย์ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริม
การปลูกผักอินทรีย์ปี 2546 ของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่.
กรุงเทพฯ ฯ : ห้องสมุดกรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2554. คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2554. สำนักพิมพ์
ทิพย์เนตรการพิมพ์.
- อภิศักดิ์ ไฟทาค่า. 2539. หลักการพัฒนาชุมชน. ภาควิชาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภาคผนวก

รายชื่อและที่อยู่ของครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูล

ที่	รายชื่อ	ที่อยู่
1	นายสมาน ศิริโชติ	เลขที่ 46 หมู่ที่ 10 ต.นายม อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
2	นางเรียม จันเพ็ง	เลขที่ 40 หมู่ที่ 10 ต.นายม อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
3	นายสมพงศ์ ศรีนวม	เลขที่ 208/3 หมู่ที่ 1 ต.ท่าพล อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
4	นายสำเภา ชมชื่น	เลขที่ 116/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าพล อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
5	นายบุญยืน นันทา	เลขที่ 255/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่าพล อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
6	นางน้อย วงศ์ศิริ	เลขที่ 5 หมู่ที่ 5 ต.นางั่ว อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์

ภาพรวมกิจกรรม

ประชุมกลุ่ม

อธิบายชักชวนทำความเข้าใจ

เริ่มอธิบายทีละข้อ

สอบถามข้อมูล

เข้าใจแล้วค่ะ

ข้อต่อไป

ภาพรวมกิจกรรม

บันทึกข้อมูลต่อ

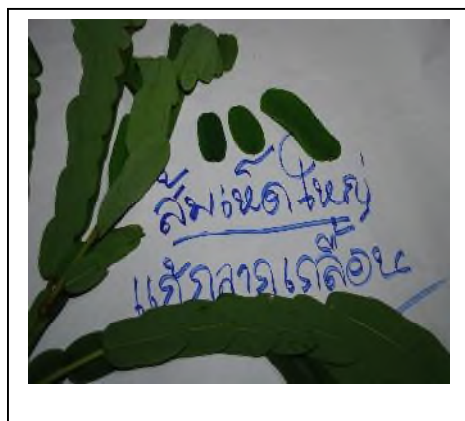
ตั้งใจฟัง

ชี้แจงรายละเอียด

กำลังใช้ความคิด

สมุนไพรอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมอดินชาวบ้าน

ภาพรวมกิจกรรม

ที่ละชั้นตอน

ตั้งใจฟัง

ถูกต้องค่ะ

สัมภาษณ์สด

งานฝีมือ

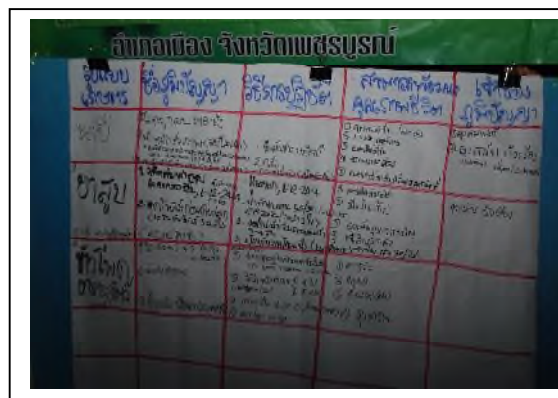
ตั้งคำถาม

ภาพรวมกิจกรรม

ถูกต้องจ้า

ทีละข้อ

งานฝีมือกลุ่ม

แผนการทำงานเกษตร

ถอดบทเรียน

สาธิตการทำแ

ภาพรวมกิจกรรม

ตั้งเครื่องมือ

หมอบเช็คเครื่อง

สอบถามประวัติ

เจาะเลือด

เข้าเครื่อง

รอปั่นเลียด

ภาพรวมกิจกรรม

เตรียมตัว

ผู้ช่วยประกาศเรียกลูกบ้าน

เตรียมงาน

เขียนแผน

ภาพรวมกิจกรรม

แนะนำตัว

คุยนอกรอบ

มีข้อคำถาม

ขอถามครับ

อธิบายแผน

กำลังตอบคำถาม

ภาพรวมกิจกรรม

มันต้องอย่างนี้นะครับ

แผนต่อไป

อธิบายกิจกรรม

เข้าใจค่ะ

จดบันทึก

ใช่ค่ะ

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ไทย) นางสุภาพร บางใบ
ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mrs. Supaporn Bangbai

2. เลขประจำตัวประชาชน 3-6701-01625-77-3

3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน อาจารย์ ระดับ 7

4. หน่วยงานที่สังกัด สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก เบอร์โทรศัพท์ พร้อม อีเมล

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

โทรศัพท์ 66(0)-5671-7151 ต่อ 3912 โทรสาร 66(0)- 5671-7151

Email: tomying_ku52@hotmail.com

5. ระบุประวัติการศึกษา

<u>วุฒิ</u>	<u>ปี พ.ศ.</u>	<u>ชื่อสถานศึกษา</u>
วท.ม. (เกษตรศาสตร์) สาขาคุรุศาสตร์เกษตร	2544	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วท.บ. (เกษตรศาสตร์) สาขาศึกษาศาสตร์ - เกษตร	2540	
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์		

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :

7.1.1 โครงการวิจัยและพัฒนากาทำเกษตรเชิงอนุรักษ์ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้าน

หนองแขวนและชุมชนบ้านระหารตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

7.2 หัวหน้าโครงการ

7.1.1 พฤติกรรมการสอนของครูเกษตรที่เอื้ออำนวยต่อมาตรฐานการศึกษาตามผู้เรียน

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

7.1.2 การยืดอายุขิงสดโดยใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรและสารส้ม

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แหล่งทุน : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

7.1.3 การอนุรักษ์ดินกับการทำการเกษตรธรรมชาติของเกษตรกรบ้านป่าบงอำเภอบาละ อำเภอบาละ

เมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจมากกว่า 1 เรื่อง)

7.3.1 พฤติกรรมการสอนของครูเกษตรกรที่เื้ออำนวยต่อมาตรฐานการศึกษาตามผู้เรียน

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

7.3.2 การยืดอายุขิงสดโดยใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรและสารส้ม

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แหล่งทุน : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

7.3.3 โครงการวิจัยและพัฒนาการทำการเกษตรเชิงอนุรักษ์ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองแหวน และชุมชนบ้านระหาร ตำบลห้วยสะแก จังหวัดเพชรบูรณ์

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัยว่าได้ทำการวิจัยลุล่วงไปแล้วประมาณร้อยละเท่าใด

เรื่อง ทุนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ได้ดำเนินการลุล่วงไปแล้ว 80 เปอร์เซ็นต์

ระบุโครงการวิจัย ในฐานะที่เป็นผู้ร่วมนักวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของสหภาคีระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์มะขาม จังหวัดเพชรบูรณ์ (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์

2.โครงการทดลองปลูกดาวเรืองเพื่อเป็นไม้ดอกอุตสาหกรรม (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์

คณะผู้วิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ไทย) นายปิยพงศ์ บางใบ
ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mr. Piyapong Bangbai

2. เลขประจำตัวประชาชน 3-6799-00048-69-4

3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน อาจารย์ ระดับ 7

4. หน่วยงานที่สังกัด สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก เบอร์โทรศัพท์ พร้อม อีเมล

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์ 66(0)-5671-7151 ต่อ 3912 โทรสาร 66(0)- 5671-7151

5. ระบุประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
วท.ม. (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร	2548	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วท.บ. (การประมง) สาขาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	2540	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปวส.สาขาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	2535	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพิษณุโลก

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ(แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)ระบุสาขาวิชาการ

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย -

7.2 ระบุโครงการวิจัย ในฐานะที่เป็นหัวหน้าโครงการ

1) การศึกษาผลการเลี้ยงกบด้วยอาหารผสมสมุนไพร

แหล่งทุน : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน

(อาจมากกว่า 1 เรื่อง)

1) โครงการวิจัยเรื่อง การรวบรวมเทคโนโลยีการเกษตรพื้นบ้านของเกษตรกรในภาคเหนือ

ตอนล่าง ปี พ.ศ. 2543

2) โครงการวิจัยเรื่อง การรวบรวมเทคโนโลยีการเกษตรพื้นบ้านของเกษตรกรในจังหวัด

พิจิตร ปี พ.ศ. 2543

3) การมีส่วนร่วมของสหภาคีระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์มะขาม จังหวัดเพชรบูรณ์ (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์

4) การทำการเกษตรแบบพอเพียงภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ยั่งยืนสู่ชุมชนท้องถิ่นของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

5) โครงการทดลองปลูกดาวเรืองเพื่อเป็นไม้ดอกอุตสาหกรรม (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์

คณะผู้วิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวนุชจรี ทัดเศษ

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Nootjaree Tudsas

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3-4207-00010-96-4
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์พนักงานมหาวิทยาลัย
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์
โทรศัพท์มือถือ โทรสาร และ e-mail

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัด
เพชรบูรณ์ 67000 โทรศัพท์ 66(0)-5671-7151 ต่อ 1413 โทรสาร 66(0)-5671-7151 e-mail :
indom4@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร)	2552	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) เกียรตินิยมอันดับ 1	2548	มหาวิทยาลัยนเรศวร

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :-

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย :

1. เรื่อง การหาวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายยีนเข้าสู่ *Cryptocoryne affinis* โดยใช้
Agrobacterium tumefaciens เป็นพาหะ

การเผยแพร่ : วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร และการประชุมวิชาการพืชสวนแห่งชาติ ครั้งที่ 7
มหาวิทยาลัยนเรศวร

2. เรื่อง การถ่ายยีนเข้าสู่ใบพายโดยใช้ *Rhizobium radiobacter*

การเผยแพร่ : การประชุมวิชาการพืชสวนแห่งชาติ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. เรื่อง การหาวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายยีนเข้าสู่ *Cryptocoryne wendtii* 'Brown' โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens*

การเผยแพร่ : การประชุมวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาศาสาเทคโนโลยีชีวภาพเกษตร ครั้งที่ 3 (AgBiotech Graduate Conference III) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

4. เรื่อง การถ่ายยีนโปรตีนเรืองแสงสีเขียวเข้าสู่พรรณไม้น้ำสกุล *Cryptocoryne* โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens* เป็นพาหะ

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

5. เรื่อง ผลของสารควบคุมการเจริญเติบโต BA kinetin TDZ NAA และ IBA ที่มีผลต่อการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสบู่ดำ (*Jatropha curcas* L.)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

1. เรื่อง การหาวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายยีนเข้าสู่ *Cryptocoryne affinis* โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens* เป็นพาหะ

ปีที่พิมพ์ : 2552

การเผยแพร่ : วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร

แหล่งทุน : ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต

กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สนับสนุนการวิจัยผ่านโครงการสหวิทยาการ

บัณฑิตศึกษาศาสาเทคโนโลยีชีวภาพเกษตร

2. เรื่อง การถ่ายยีนโปรตีนเรืองแสงสีเขียวเข้าสู่พรรณไม้น้ำสกุล *Cryptocoryne* โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens* เป็นพาหะ

ปีที่พิมพ์ : 2552

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตกำแพงแสน

แหล่งทุน : ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต

กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สนับสนุนการวิจัยผ่านโครงการสหวิทยาการ

บัณฑิตศึกษาศาสาเทคโนโลยีชีวภาพเกษตร

3. เรื่อง ผลของสารควบคุมการเจริญเติบโต BA kinetin TDZ NAA และ IBA ที่มีผลต่อการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสบู่ดำ (*Jatropha curcas* L.)

ปีที่พิมพ์ : 2551

การเผยแพร่ : รูปเล่ม ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตกำแพงแสน

แหล่งทุน : ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต

กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สนับสนุนการวิจัยผ่านโครงการสหวิทยาการ

บัณฑิตศึกษาศาखाเทคโนโลยีชีวภาพเกษตร

4. เรื่อง อิทธิพลของฮอร์โมน damidozide ต่อผลผลิตและคุณภาพของมะเขือเทศ พันธุ์ลูกท้อและพันธุ์ผสมเตลต้า ในระบบปลูกพืชแบบไม่ใช้ดิน : แบบใช้วัสดุปลูก

ปีที่พิมพ์ : 2548

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา

แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา

